



COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA BRUCZYŃSKI przeciwko POLSCE

(Skarga nr 19206/03)

WYROK

STRASBURG

4 listopada 2008 roku

PRAWOMOCNY

04/02/2009

Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej.

W sprawie Bruczyński p. Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako
Izba w następującym składzie:
Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,
Lech Garlicki,
Giovanni Bonello,
Ljiljana Mijović,
Ján Šikuta,
Mihai Poalelungi,
Nebojša Vučinić, *sędziowie*,
oraz Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji*,
Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 7 października 2008 r.,
Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (no. 19206/03) wniesionej w dniu 10 czerwca 2003 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na podstawie artykułu 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, Pana Macieja Bruczyńskiego („skarżący”).

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, był reprezentowany przez Panią A. Rybak-Starczak, adwokata prowadzącego praktykę w Poznaniu. Rząd Polski („Rząd”) był reprezentowany przez Agenta, Pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. W dniu 16 listopada 2006 roku, Przewodniczący Czwartej Sekcji Trybunału zdecydował się powiadomić Rząd o wpłynięciu skargi. Zgodnie z artykułem 29 § 3 Konwencji, postanowił także, że sprawa zostanie rozpatrzona w tym samym czasie, zarówno co do meritum, jak i co do dopuszczalności.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

A. Postępowanie prawne przeciwko skarżącemu

4. Skarżący urodził się w 1974 roku i mieszka w Kórniku.

5. W dniu 20 czerwca 2000 roku skarżący został zatrzymany pod zarzutem popełnienia szeregu przestępstw rozboju i wyłudzenia w ramach zorganizowanej grupy przestępczej.

6. W dniu 22 czerwca 2000 roku, Sąd Rejonowy w Choszczynie wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, powołując się na istnienie uzasadnionego podejrzenia, że skarżący popełnił dane przestępstwa. Sąd uznał również, że tymczasowy areszt skarżącego było konieczny w celu zagwarantowania należytego przebiegu postępowania, zważywszy na ryzyko, że skarżący może manipulować dowodami lub nakłaniać świadków do składania fałszywych zeznań, w szczególności w obliczu faktu, że drugi podejrzany nie został jeszcze zatrzymany. Sąd podkreślił również powagę kary grożącej za popełnienie przestępstwa oraz poważny charakter zarzutów.

7. Następnie zatrzymano szereg innych członków tej samej grupy przestępczej i przedstawiono im zarzuty związane z dochodzeniem prowadzonym przeciwko skarżącemu.

8. Odwołanie skarżącego od nakazu aresztowania, podobnie jak jego dalsze odwołania od postanowień przedłużających jego aresztowanie, a także wszystkie jego następne, liczne wnioski o zwolnienie i odwołania od odmowy zwolnienia, okazały się bezskuteczne. W swoich wnioskach i odwołaniach skarżący powoływał się, między innymi, na swoją sytuację osobistą, w szczególności na konieczność zapewnienia opieki swoim starszym rodzicom. Argumentował również, że jego przyznanie się do popełnienia zarzucanych mu czynów nie zostało uwzględnione.

9. W dniach od 20 lipca 2000 roku do 5 sierpnia 2000 roku, skarżący odbywał karę pozbawienia wolności nałożoną na niego w innym postępowaniu karnym.

10. Podczas trwania śledztwa, areszt skarżącego był kilkakrotnie przedłużany, a mianowicie 19 września 2000 roku (do 20 grudnia 2000 roku), 19 grudnia 2000 roku (do 20 marca 2001 roku), 16 marca 2001 roku (do 20 czerwca 2001 roku), 19 czerwca 2001 roku (do 31 grudnia 2001 roku), 28 grudnia 2001 roku (do 31 maja 2002 roku) i 29 maja 2002 roku (do 18 lipca 2002 roku). We wszystkich swoich postanowieniach o przedłużeniu aresztowania, władze powoływały się na duże prawdopodobieństwo, wspierane dowodami w postaci zeznań świadków i własnymi zeznaniami skarżącego, że skarżący popełnił zarzucane mu przestępstwa. Dużą wagę przywiązywano do poważnego charakteru tych przestępstw oraz do prawdopodobieństwa, że na skarżącego zostanie nałożona poważna kara pozbawienia wolności. Ponadto, zważono na konieczność zagwarantowania właściwych postępów śledztwa, a w szczególności konieczności uzyskania dalszych dowodów w postaci opinii biegłych i zeznań świadków, co uzasadniało przedłużenie tymczasowego aresztowania.

11. W dniu 28 czerwca 2002 roku, Prokurator Okręgowy w Gdańsku wniósł akt oskarżenia do Sądu Okręgowego w Gdańsku. Skarżącemu

zarzucono kradzież, pozbawienie wolności, włamanie oraz posiadanie broni palnej i amunicji bez zezwolenia. W sprawie było 39 oskarżonych, którym zarzucono szereg przestępstw popełnionych w ramach zorganizowanej grupy przestępczej.

12. W dniu 4 kwietnia 2003 roku, sąd odbył pierwszą rozprawę. Następnie odbył szereg kolejnych rozpraw w sprawie.

13. Podczas trwania postępowania sądowego, Sąd Apelacyjny w Poznaniu kilkakrotnie przedłużał tymczasowy areszt skarżącego na czas trwania procesu, a mianowicie w dniu 11 lipca 2002 roku (do 18 stycznia 2003 roku), 16 stycznia 2003 roku (do 18 kwietnia 2003 roku), 10 kwietnia 2003 roku (do 18 października 2003 roku) oraz 25 września 2003 roku (do 18 kwietnia 2004 roku). Sąd, przedłużając czas aresztowania skarżącego ponad okres dwóch lat dopuszczony na mocy artykułu 263 § 3 kodeksu postępowania karnego, powtórzył uzasadnienie poprzednich postanowień o przedłużeniu tymczasowego aresztowania skarżącego. Powołując się na artykuł 263 § 4 kodeksu postępowania karnego, podkreślił również złożony charakter sprawy ze względu na liczbę oskarżonych i objętość dowodów, które należy pozyskać z wielu źródeł, w połączeniu z faktem, że w trakcie śledztwa wykryto nowych podejrzanych.

14. W dniu 20 stycznia 2004 roku, skarżącego zwolniono z tymczasowego aresztu śledczego.

15. W dniu 13 sierpnia 2004 roku, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wydał wyrok. Skarżącego uznano winnym zarzucanych mu czynów i skazano na karę pięciu lat pozbawienia wolności.

16. Skarżący odwołał się.

17. W dniu 16 listopada 2005 roku, Sąd Apelacyjny w Poznaniu utrzymał wyrok sądu pierwszej instancji w mocy.

18. Skarżący wniósł kasację do Sądu Najwyższego. Postępowanie nadal jest w toku.

B. Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym

19. W dniu 21 lipca 2003 roku, skarżący wniósł skargę konstytucyjną do Trybunału Konstytucyjnego podważając wszystkie przesłanki artykułu 263 § 4 kodeksu postępowania karnego, na mocy którego Sąd Apelacyjny w Poznaniu wydał postanowienie o przedłużeniu tymczasowego aresztowania o okres ponad dwóch lat. Zarzucał, że przepis ten naruszał prawo do wolności zagwarantowane przez polską Konstytucję.

20. W dniu 24 lipca 2006 roku, Trybunał Konstytucyjny, rozpatrując wspólną skargę konstytucyjną dwóch skarżących, łącznie ze skarżącym, wydał wyrok (nr SK 58/03). Uznał jeden aspekt artykułu 263 § 4 kodeksu postępowania karnego za niezgodny z konstytucją w tym zakresie, że zezwalał Sądom Apelacyjnym na przedłużanie tymczasowego aresztowania o okres powyżej dwóch lat, „jeżeli uznają to za konieczne w związku z

innymi ważnymi przeszkodami (w postępowaniu przygotowawczym), których nie można przewyciężyć.” Trybunał Konstytucyjny uzasadniał, że „uchylone postanowienia ograniczały możliwość korzystania z praw i wolności gwarantowanych przez Konstytucję w tak nieprecyzyjny i arbitralny sposób, że naruszały podstawę wolności gwarantowanych przez Konstytucję”. Odnosząc się do innego uzasadnienia wyjątkowego przedłużenia tymczasowego aresztowania zgodnie z artykułem 263 § 4, a mianowicie zawieszenia postępowania karnego, przedłużającej się obserwacji psychiatrycznej oskarżonego, przedłużającego się sporządzania opinii biegłego, zbierania dowodów w szczególnie złożonej sprawie lub w państwie zagranicznym, a także celowego przeciągania postępowania przez oskarżonego, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że mimo iż kryteria te były również do pewnego stopnia niejasne, ich zgodność z Konstytucją mogła być zagwarantowana dzięki ich precyzyjnej definicji sformułowanej na podstawie praktyki i w odniesieniu do, między innymi, dobrze ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Europejskiego w zakresie dotyczącym naruszania artykułu 5 § 3 Konwencji. Na mocy postanowienia Trybunału Konstytucyjnego, artykuł 263 § 4 kodeksu postępowania karnego, w zakresie, w jaki został uznany za niezgodny z Konstytucją, przestanie obowiązywać po upływie sześciu miesięcy od daty opublikowania rzeczonoego wyroku w polskim Dzienniku Ustaw.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Przepisy regulujące tymczasowe aresztowanie w postępowaniu przygotowawczym

21. Właściwe prawo krajowe i praktyka dotyczące aresztowania tymczasowego, podstaw jego przedłużenia, zwolnienia z aresztu i zasad regulujących inne tzw. środki zapobiegawcze zostały podane w wyrokach Sądu w sprawach *Golek p. Polsce*, nr 31330/02, §§ 27-33, 25 kwietnia 2006 roku, oraz *Celejewski p. Polsce*, nr 17584/04, §§ 22-23, 4 sierpnia 2006 roku.

B. Przepisy regulujące odpowiedzialność państwa za bezprawne aresztowane

22. Rozdział 58 kodeksu postępowania karnego zatytułowany „Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie” przewiduje, że państwo ponosi odpowiedzialność za niesłuszne skazanie, bezpodstawne pozbawienie wolności osoby fizycznej w trakcie prowadzonego przeciwko niej postępowania.

23. Artykuł 552 w odpowiednim fragmencie brzmi:

„1. Oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, służy od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien był ponieść.

...

4. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.”

24. Zgodnie z artykułem 555, wniosek o odszkodowanie za ewidentnie niesłuszne tymczasowe aresztowanie należy złożyć w ciągu jednego roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego dane postępowanie karne.

25. Postępowanie związane z wnioskiem złożonym na mocy artykułu 552 następuje po i jest niezależne od pierwotnego postępowania karnego, w ramach którego wydano nakaz aresztowania. Skarżący może retrospektywnie wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie, czy jego aresztowanie było uzasadnione. Nie może jednakże kwestionować prawomocności trwającego tymczasowego aresztowania i uzyskać zwolnienia.

C. Właściwe przepisy kodeksu cywilnego

26. W dniu 1 września 2004 roku, weszła w życie ustawa z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw („Zmiana z 2004 roku”). Pomimo iż generalnie wprowadzono stosowne zmiany mające na celu zwiększenie zakresu odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa z artykułu 417 kodeksu cywilnego – co obejmowało dodanie nowego artykułu 417 oraz ustanowienie odpowiedzialności deliktowej państwa za brak uchwalenia prawa (tzw. „zaniedbanie legislacyjne”) – należy je również postrzegać w kontekście funkcjonowania nowej ustawy wprowadzającej środki naprawcze z tytułu nieuzasadnionego przedłużania się postępowania sądowego.

27. Po wprowadzeniu Zmiany z 2004 roku, artykuł 417 w odpowiednim fragmencie brzmi następująco:

„3. Jeżeli szkoda została wyrządzona poprzez niewydanie orzeczenia lub decyzji, gdy obowiązek ich wydania przewiduje przepis prawa, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem niewydania orzeczenia lub decyzji, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.”

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 1 KONWENCJI

28. Skarżący wniósł skargę na mocy artykułu 5 § 1 Konwencji, twierdząc, że jego tymczasowe aresztowanie nie było „zgodne z prawem”, zgodnie z wymaganiami tego przepisu, a w szczególności w obliczu faktu, że przepisy, na podstawie których aresztowanie to zostało przedłużone ponad dopuszczony ustawowo okres dwóch lat zostały uznane za niezgodne z Konstytucją. W odpowiednim fragmencie artykuł 5 § 1 brzmi:

„1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

...

(c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą lub jeśli jest to konieczne w celu zapobieżenia popełnienia takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;...”

29. Trybunał powtarza, że uzasadnienie podejrzenia, na którym musi być oparta decyzja o aresztowaniu stanowi podstawowy element zabezpieczenia przed arbitralnym aresztowaniem i zatrzymaniem, zgodnie z postanowieniami artykułu 5 § 1 (c). Posiadanie „uzasadnionego podejrzenia” zakłada istnienie faktów lub informacji, które przekonałyby obiektywnego obserwatora, że dana osoba mogła popełnić przestępstwo (zobacz *Fox, Campbell i Hartley p. Wielkiej Brytanii*, orzeczenie z dnia 30 sierpnia 1990 r., Seria A nr 182, § 32). Jednakże, fakty dające podstawę podejrzeniu nie muszą być na tym samym poziomie co fakty niezbędne dla uzasadnienia skazania czy nawet wniesienia oskarżenia, co następuje na kolejnym etapie postępowania karnego (zobacz *Murray p. Wielkiej Brytanii*, orzeczenie z dnia 28 października 1994 r., Seria A nr 300-A, str. 27 § 55).

30. W świetle dokumentów pozostających w aktach, nic nie wskazuje na to, że brakowało uzasadnionego podejrzenia wobec skarżącego stanowiącego podstawę do jego zatrzymania, bądź też, że władze nie miały do dyspozycji dowodów uzasadniających zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci zatrzymania.

31. Jeżeli chodzi o argument skarżącego, że, w oparciu o przepisy niezgodne z Konstytucją, jego areszt tymczasowy był bezprawnie przedłużany powyżej ustawowego okresu dwóch lat, Trybunał zauważa, że mimo iż Trybunał Konstytucyjny uznał, że artykuł 263 § 4 jest w części niezgodny z Konstytucją, postanowienia o przedłużeniu tymczasowego aresztowania skarżącego nie powoływały się na przesłanki uznane za niezgodne z Konstytucją. Faktycznie, powoływały się w szczególności na

złożoność sprawy ze względu na liczbę oskarżonych oraz objętość materiału dowodowego, jaki należy uzyskać z wielu źródeł (zobacz punkt 12 powyżej), czyli na przesłanki uznane przez Trybunał Konstytucyjny za zgodne z Konstytucją. Ponadto, należy zauważyć, że na wszystkich etapach postępowania, w którym przedłużano tymczasowy areszt, istniało uzasadnione podejrzenie, że skarżący popełnił przestępstwa (artykuł 5 § 1 (c)).

32. Wynika z tego, że ta część skargi jest ewidentnie nieuzasadniona i zasługuje na odrzucenie zgodnie z artykułem 35 §§ 3 i 4 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 2 KONWENCJI

33. W dalszej części, skarżący skarżył, na podstawie artykułu 5 § 2 Konwencji, że w dniu zatrzymania nie został powiadomiony o stawianych mu zarzutach.

34. Jednakże, Trybunał zauważa, że skarżący nie wniósł skargi o niesłuszne aresztowanie do władz krajowych, a zatem nie wyczerpał, zgodnie z wymaganiami artykułu 35 § 1 Konwencji, środków dostępnych mu na mocy polskiego prawa.

35. Wynika z tego, że ta skarga nie jest dopuszczalna w związku z brakiem wyczerpania krajowych środków odwoławczych w rozumieniu artykułu 35 § 1 Konwencji i zasługuje na odrzucenie zgodnie z artykułem 35 § 4.

III. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

36. Skarżący skarżył, że okres jego tymczasowego aresztowania był nadmiernie długi, w szczególności w obliczu faktu, że został przedłużony powyżej dopuszczalnego ustawowo okresu dwóch lat. Skarżący powołał się na artykuł 5 § 3 Konwencji, który w odpowiednim fragmencie brzmi:

„Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c) niniejszego artykułu ... ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.”

37. Rząd zakwestionował ten zarzut.

A. Dopuszczalność skargi

38. W pierwszej kolejności, Rząd dowodził, że skarżący nie wyczerpał wszystkich środków odwoławczych dostępnych na mocy polskiego prawa w odniesieniu do swojej skargi z artykułu 5 § 3 Konwencji.

39. Rząd stwierdzał, że jeżeli skarżący uznał, iż postanowienia, na których opierały się krajowe postanowienia dotyczące jego tymczasowego aresztowania, były niezgodne z Konstytucją, miał możliwość

zakwestionować te postanowienia poprzez złożenie skargi konstytucyjnej na mocy artykułu 79 Konstytucji. Jednakże, skarżący postanowił wnieść skargę do Trybunału zanim dał sądom krajowym możliwość wydania orzeczenia w sprawie skargi z artykułu 5 § 3. Skarżący mógł uzyskać z Trybunału Konstytucyjnego orzeczenie, którego domaga się od niniejszego Trybunału, a mianowicie ocenę, czy kwestionowane przepisy, zastosowane w jego sprawie, naruszały jego prawo do wolności.

40. Skarżący zgłosił sprzeciw. Wyjaśnił, że argument Rządu o braku wyczerpania środków odwoławczych winien być odrzucony jako niezgodny z artykułem 35 § 1 Konwencji i orzecznictwem Trybunału.

41. Trybunał powtarza, że w jego orzecznictwie istnieje ugruntowane stanowisko, iż skarżący winien w normalny sposób wykorzystać wszystkie krajowe środki odwoławcze, jakie prawdopodobnie okażą się skuteczne i wystarczające w jego sprawie (zobacz *Yaşa p. Turcji*, orzeczenie z dnia 2 września 1998 r., *Raporty Orzeczeń i Decyzji* 1998-VI, § 71).

42. Trybunał zajął już stanowisko w kwestii skuteczności polskiej skargi konstytucyjnej (*Szott-Medyńska p. Polsce* (zmarła), nr 47414/99, 9 października 2003 r., oraz *Wypych p. Polsce* (dec.), nr 2428/05, 25 października 2005). Trybunał przeanalizował jej cechy charakterystyczne i w szczególności uznał, że skarga konstytucyjna stanowi skuteczny środek odwoławczy dla celów artykułu 35 § 1 Konwencji w sytuacjach, w których zarzut naruszenia Konwencji wynika z bezpośredniego zastosowania przepisów prawnych uznanych przez skarżącego za niezgodne z Konstytucją.

43. W przedmiotowej sprawie, Trybunał zauważa, że skarżący zakwestionował w swojej skardze konstytucyjnej wszystkie przesłanki artykułu 263 § 4, a zatem uwzględniając aspekt nadmiernego okresu jego aresztowania (zobacz punkt 19 powyżej).

44. Trybunał zauważa również, że skarżący złożył skargę konstytucyjną w dniu 21 lipca 2003 r., czyli jedenaście dni po wniesieniu skargi do Trybunału. Trybunał Konstytucyjny wydał swoje orzeczenie w dniu 24 lipca 2006 r. W związku z tym, Trybunał zauważa, że mimo iż skarżący jest co do zasady zobowiązany do zastosowania różnych domowych środków odwoławczych zanim zwróci się do Trybunału, Trybunał ten musi mieć możliwość przyjęcia, że ostatni etap środków odwoławczych może przypaść niedługo po złożeniu skargi, jednak przed wezwaniem Trybunału do wyrażenia swojego stanowiska w sprawie dopuszczalności skargi (zobacz *Ringeisen p. Austrii*, orzeczenie z dnia 16 lipca 1971 r., seria A nr 13, str. 38, § 91). A zatem, pod tym względem, zarzut Rządu zasługuje na odrzucenie.

45. Uwzględniając powyższe, Trybunał odrzuca zarzut Rządu dotyczący krajowych środków odwoławczych. Ponadto, zauważa, że ta część skargi nie jest ewidentnie bezpodstawna w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji. Ponadto zauważa, że nie jest niedopuszczalna na żadnej innej podstawie. A zatem, winna być uznana za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

1. Okres aresztu brany pod uwagę

46. Tymczasowy areszt skarżącego rozpoczął się 20 czerwca 2000 r., kiedy został zatrzymany pod zarzutem popełnienia szeregu przestępstw rozboju i wymuszenia, działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej. Areszt trwał do dnia 20 stycznia 2004 r., kiedy to skarżący został zwolniony.

47. Jednakże, w okresie od 20 lipca 2000 r. do 5 sierpnia 2000 r., skarżący odbywał karę pozbawienia wolności orzeczoną wobec niego w innym postępowaniu karnym. A zatem, okres ten, objęty artykułem 5 § 1 (a), winien być odliczony od okresu tymczasowego aresztowania skarżącego dla celów artykułu 5 § 3.

A zatem, okres, jaki należy uwzględnić, wynosi trzy lata, sześć miesięcy i piętnaście dni.

2. Oświadczenia stron

(a) Skarżący

48. Skarżący oświadczył, że długość jego tymczasowego aresztowania była nieuzasadniona. Jego zdaniem, sądy nie przedstawiły wystarczającego i odpowiedniego uzasadnienia wyjątkowego przedłużenia jego tymczasowego aresztowania o okres ponad dwóch lat.

(b) Rząd

49. Rząd oświadczył, że tymczasowe aresztowanie skarżącego było uzasadnione istnieniem znaczących dowodów potwierdzających jego winę, charakterem przedmiotowych przestępstw oraz powagą grożącej kary. Rząd podkreślił, że długość tymczasowego aresztowania skarżącego należy rozważać z punktu widzenia faktu, że on oraz jego współoskarżeni działali w ramach zorganizowanej grupy przestępczej. Ryzyko, że oskarżeni utrudnialiby postępowanie lub ingerowaliby w dowody, było tym większe, że nie wszyscy członkowie grupy zostali ujęci. A zatem, sądy krajowe uznały to za konieczne, by zatrzymać skarżącego oraz jego współoskarżonych do czasu przesłuchania wszystkich istotnych świadków.

50. Rząd podkreślił, że poważny charakter zarzutów, a także fakt, że w sprawie było dziewiętnastu oskarżonych, którym zarzucono popełnienie szeregu przestępstw, wymagały od władz podjęcia wszystkich niezbędnych środków w celu zapewnienia należytego przebiegu procesu. Konieczność utrzymania tymczasowego aresztowania skarżącego była wszechstronnie analizowana przez sądy, które w każdym wypadku przedstawiły wystarczające uzasadnienie swoich decyzji. Sprawa skarżącego była

niezwykle złożona ze względu na ilość zarzutów i liczbę oskarżonych, a także ze względu na objętość materiału dowodowego.

51. Na koniec, Rząd uznał, że władze wykazały się niezbędną rzetelnością w rozpatrywaniu sprawy skarżącego.

3. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

52. Trybunał podkreśla, że ogólne zasady dotyczące prawa „do procesu w rozsądnym terminie oraz do zwolnienia na czas postępowania”, zagwarantowane na mocy artykułu 5 § 3 Konwencji, zostały określone w szeregu jego uprzednich wyroków (zobacz, między innymi, *Kudła*, cytowany powyżej, § 110 *et seq.*, oraz *McKay p. Wielkiej Brytanii* [GC], nr 543/03, §§41-44, ECHR 2006-..., wraz z dalszymi odniesieniami).

(b) Zastosowanie powyższych zasad w przedmiotowej sprawie

53. W swoich postanowieniach o tymczasowym aresztowaniu, władze, niezależnie od uzasadnionego podejrzenia wobec skarżącego, powoływały się głównie na cztery przesłanki, a mianowicie (1) poważny charakter zarzucanych mu przestępstw, (2) złożony charakter sprawy ze względu na liczbę oskarżonych i objętość materiału dowodowego do przeanalizowania, (3) powagę grożącej kary, a także (4) konieczność zapewnienia należytego przebiegu postępowania. Jeżeli chodzi o ostatnią z tych przesłanek, władze powołały się na fakt, że skarżący może ingerować w zeznania świadków oraz innych współoskarżonych, zważywszy, że był członkiem zorganizowanej grupy przestępczej.

54. Skarżącemu zarzucono szereg przestępstw rozboju i wymuszenia popełnionych w ramach zorganizowanej grupy przestępczej (zobacz punkt 10 powyżej). W opinii Trybunału, fakt, że sprawa dotyczyła członka takiej grupy przestępczej winien być uwzględniony przy ocenie zgodności z artykułem 5 § 3 (zobacz *Bak p. Polsce*, nr 7870/04, § 57, 16 stycznia 2007 r.).

55. Trybunał akceptuje fakt, że podejrzenie popełnienia przez skarżącego przestępstw oraz konieczność zagwarantowania należytego przebiegu procesu mogły z początku uzasadniać jego tymczasowe aresztowanie. Ponadto, zauważa, że władze stanęły przed trudnym zadaniem ustalenia faktów oraz stopnia odpowiedzialności każdego z oskarżonych. W tych okolicznościach, Trybunał akceptuje również, że konieczność zgromadzenia obszernego materiału dowodowego z różnych źródeł, w połączeniu z faktem, że w trakcie dochodzenia ujawniono nowych oskarżonych, stanowi istotny i wystarczający argument dla zastosowania początkowego tymczasowego aresztowania wobec skarżącego. Jednakże, wraz z upływem czasu, argumenty te stają się mniej istotne. Ponadto, władze w znacznym stopniu powoływały się na prawdopodobieństwo

nałożenia na skarżącego poważnej kary zważywszy na poważny charakter przedmiotowych przestępstw. W związku z powyższym, Trybunał podziela stanowisko, że powaga grożącego wyroku stanowi istotny element w ocenie ryzyka ucieczki lub recydywy. Jednakże, Trybunał wielokrotnie podkreślał, że powaga zarzutów nie może sama w sobie stanowić uzasadnienia dla długiego okresu tymczasowego aresztowania (zobacz *Michała p. Polsce*, nr 13425/02, § 49, 4 maja 2006 r.).

56. Ponadto, władze sądowe powołały się na fakt, że skarżącemu zarzucano udział w zorganizowanej grupie przestępczej. W tym względzie, Trybunał podkreśla, że fakt istnienia ogólnego ryzyka wynikającego ze zorganizowanego charakteru zarzucanej działalności przestępczej skarżącego można przyjąć jako podstawę jego tymczasowego aresztowania na początkowym etapie postępowania (zobacz *Górski p. Polsce*, nr 28904/02, § 58, 4 października 2005 r.), a w niektórych sytuacjach, również przedłużenia tymczasowego aresztowania (zobacz *Celejewski*, cytowany powyżej, § 37). Przyjmuje się również, że w takich wypadkach, w których zaangażowanych jest szereg oskarżonych, proces gromadzenia i słuchania dowodów często stanowi trudne zadanie. Co więcej, Trybunał uznaje, że w sprawach takich jak niniejsza, dotyczących zorganizowanych grup przestępczych, ryzyko, że osoba aresztowana może z chwilą zwolnienia wywierać presję na świadkach lub innych współoskarżonych lub w inny sposób utrudniać postępowanie, jest, ze względu na charakter sprawy, często szczególnie wysokie. Ponadto, w tym kontekście Trybunał odnotowuje fakt, że niektórzy członkowie zorganizowanej grupy przestępczej nie zostali jeszcze ujęci.

57. Podczas gdy wszystkie z powyższych czynników mogą uzasadniać nawet względnie długi okres aresztowania, nie udzielają sądom krajowym nieograniczonego prawa do przedłużania czasu trwania tego środka zapobiegawczego. Nawet jeżeli konkretne okoliczności sprawy wymagają zastosowania tymczasowego aresztowania przez okres wykraczający ponad czas ogólnie przyjęty zgodnie z orzecznictwem Trybunału, konieczne jest podanie szczególnie ważnych powodów na uzasadnienie powyższego (zobacz *Wolf p. Polsce*, nr 15667/03 i 2929/04, § 90, 16 stycznia 2007 r.). W związku z powyższym, Trybunał uznaje, że skarżący przebywał w areszcie przez trzy lata i dziewięć miesięcy.

58. Mając powyższe na względzie, a nawet uwzględniając fakt, że sądy stanęły przed szczególnie trudnym zadaniem rozpatrzenia sprawy, w którą zaangażowana jest zorganizowana grupa przestępcza, Trybunał konkluduje, że podstawy przedstawione przez władze krajowe nie stanowią uzasadnienia dla długości okresu tymczasowego aresztowania skarżącego.

59. W tych okolicznościach, nie ma konieczności rozpatrywania, czy postępowanie zostało przeprowadzone z należyłą starannością. Nastąpiło zatem naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji.

IV. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 5 KONWENCJI

60. Ponadto, skarżący zarzucił, że pozbawiono go prawa do odszkodowania zagwarantowanego artykułem 5 § 5 Konwencji, który brzmi następująco:

„Każdy, kto został pokrzywdzony przez niezgodne z treścią niniejszego artykułu zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo do odszkodowania.”

61. Rząd przyznał, że skarżący nie miał do dyspozycji skutecznego środka odwoławczego w chwili, gdy ubiegał się o odszkodowania z tytułu jego tymczasowego aresztowania. Jednakże, zdaniem Rządu, dostępność takiego krajowego środka odwoławczego nie powinna w niniejszej sprawie wynikać z artykułu 5 § 5 Konwencji, gdyż tymczasowe aresztowanie skarżącego zawsze oparte było o postanowienia sądu i nakazane w trybie przewidzianym na mocy prawa krajowego.

62. Skarżący stwierdził, że wymagania prawa krajowego dotyczące prawomocnego aresztowania i zatrzymania nie uwzględniają wymagań nałożonych artykułem 5 Konwencji, a zatem, zgodnie z prawem krajowym, nie posiadał on wykonalnego prawa do odszkodowania w sprawach, w których składał skargę.

63. Trybunał powtarza, że artykuł 5 § 5 ma zastosowanie w sytuacji, gdy istnieje możliwość wystąpienia o odszkodowanie w związku z pozbawieniem wolności wykonanym w warunkach naruszających paragrafy 1, 2, 3 lub 4. Prawo do odszkodowania, o którym mowa a paragrafie 5 zakłada zatem, że stwierdzono naruszenie jednego z poprzedzających paragrafów artykułu 5, czy to przez władze krajowe, czy przez Trybunał (zobacz *Fedotov p. Rosji*, nr 5140/02, § 83, 25 października 2005 r., oraz *N.C. p. Włochom* [GC], nr 24952/94, § 49, ECHR 2002-X).

64. W niniejszej sprawie, zważywszy, że Trybunał uznał, iż skargi wnoszone w związku z artykułem 5 §§ 1 i 2 nie są dopuszczalne (dotyczące istnienia rozsądnych podstaw podejrzeń uzasadniających zatrzymanie skarżącego i brak niezwłocznego powiadomienia go o powodach zatrzymania), w odniesieniu do tych skarg nie powstają żadne kwestie z artykułu 5 § 5.

65. Jednakże, powyżej Trybunał zauważył, że nastąpiło naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji dotyczące nieuzasadnionego czasu trwania tymczasowego aresztowania skarżącego. Jeżeli zaś chodzi o argument Rządu, że dostępność środka odwoławczego zagwarantowanego przez artykuł 5 § 5 jest nieuzasadniona w przypadku skarżącego, gdyż jego tymczasowe aresztowanie było nakazane zgodnie z prawem krajowym, Trybunał powtarza, że zatrzymanie i aresztowanie mogą być zgodne z prawem krajowym, ale nadal naruszać artykuł 5 § 3, w którym to przypadku paragraf 5 artykułu 5 ma zastosowanie (zobacz, *mutatis mutandis*, *Brogan i Inni p. Wielkiej Brytanii*, orzeczenie z dnia 29 listopada 1988 r., Seria A nr 145-B, str. 35, § 67).

66. Trybunał musi zatem stwierdzić, czy skarżący posiada wykonalne prawo do odszkodowania w związku z naruszeniem artykułu 5 § 3.

67. Trybunał przypomina, że w swoim orzeczeniu w sprawie *Ryckie p. Polsce* (nr 19583/07, 30 stycznia 2007 r., § 54)), zauważył, że zgodnie z polskim prawem Pan Ryckie miał dwie możliwości dochodzenia odszkodowania w związku ze swoim tymczasowym aresztowaniem. Mógł wnieść postępowanie o odszkodowanie za nieuzasadnione aresztowanie (artykuł 552 § 4 kodeksu postępowania karnego) lub mógł wystąpić do Skarbu Państwa o odszkodowanie spowodowane bezprawnymi działaniami urzędników państwowych w trakcie pełnienia przez nich swoich obowiązków (artykuł 417 kodeksu cywilnego: zobacz punkty 26 i 27 powyżej).

68. W niniejszej sprawie, Trybunał może podzielić stanowisko Rządu, że skarżący nie miał do dyspozycji odszkodowawczego środka odwoławczego. Po pierwsze, skarżący nie mógł powołać się na artykuł 552 § 4 kodeksu postępowania karnego, ponieważ powoływanie się na ten przepis zakłada, że postępowanie karne dające podstawę dla zastosowania tymczasowego aresztowania zostało zakończone (zobacz punkt 24 powyżej). Sprawa skarżącego nadal toczy się przed Sądem Najwyższym. Po drugie, skarżący nie może powołać się na nowy artykuł 417 ustęp 3 kodeksu cywilnego, ponieważ tego środka odwoławczego nie można stosować w odniesieniu do bezprawnych działań mających miejsce przed 1 września 2004 roku. Tymczasowy areszt skarżącego rozpoczął się 20 czerwca 2000 roku i trwał do 20 stycznia 2004 roku.

69. Trybunał uznaje zatem, że skarżący nie posiada żadnego wykonalnego prawa do odszkodowania w związku z aresztowaniem, które uznano za niezgodne z artykułem 5 § 3 Konwencji.

70. Nie nastąpiło zatem naruszenie artykułu 5 § 5 Konwencji.

V. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI Z POWODU NIESPRAWIEDLIWEGO POSTĘPOWANIA

71. Skarżący złożył ogólną skargę, że postępowanie przeciwko niemu było niesprawiedliwe.

72. Trybunał stwierdził, że skarżący złożył kasację w Sądzie Najwyższym od prawomocnego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 listopada 2005 roku. Postępowanie nadal jest w toku.

73. Wynika z tego, że skarga ta jest przedwczesna i zasługuje na odrzucenie zgodnie z artykułem 35 §§ 3 i 4 Konwencji jako ewidentnie bezpodstawna.

VI. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI W ODNIESIENIU DO DŁUGOŚCI POSTĘPOWANIA

74. Ponadto, skarżący złożył skargę z artykułu 6 § 1 Konwencji, zarzucając, że długość postępowania karnego przekroczyła „rozsądny termin” w rozumieniu tego przepisu.

75. Jednakże, zgodnie z artykułem 35 § 1 Konwencji:

„Trybunał może rozpoznawać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych przewidzianych prawem wewnętrznym, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego...”

76. Trybunał zauważa, że skarżący nie wykorzystał środków odwoławczych dostępnych na mocy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Trybunał stwierdza, że te środki odwoławcze są skuteczne w odniesieniu do nadmiernej długości toczącego się postępowania sądowego (zobacz *Michalak p. Polsce* (dec.), nr 24549/03, 1 marca 2005 r., oraz *Charzyński p. Polsce* (dec.), nr 15212/03, 1 marca 2005 r.).

77. Wynika z tego, że skargę tę należy odrzucić na mocy artykułu 35 §§ 1 i 4 Konwencji ze względu na brak wyczerpania krajowych środków odwoławczych.

VII. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI

78. Na zakończenie, skarżący wniósł skargę z artykułu 8 Konwencji, że jego przedłużający się areszt stanowił poważny stres dla niego i jego rodziny. Ponadto, oświadczył, że nie pozwolono mu odbywać rozmów telefonicznych z bliskimi.

79. Trybunał powtarza, że areszt, podobnie jak inne środki zapobiegawcze polegające na pozbawieniu wolności, pociąga za sobą pewne ograniczenia odnoszące się do życia prywatnego i rodzinnego. Jednakże istotnym elementem prawa aresztowanego do poszanowania jego życia rodzinnego jest umożliwienie mu przez władze, a jeżeli zachodzi taka potrzeba, udzielenie mu pomocy w utrzymywaniu kontaktów z jego najbliższą rodziną (zobacz, *mutatis mutandis*, *Messina p. Włochom* (nr 2), nr 25498/94, § 61, 28 września 2000 r.).

80. W niniejszej sprawie, skarżący nie zgłosił żadnych ograniczeń dotyczących liczby widzeń z rodziną, nadzoru podczas tych widzeń lub poddania ich specjalnemu reżymowi więziennemu czy specjalnym uzgodnieniom w sprawie widzeń. Ponadto, nie przedstawił żadnych dowodów na zarzucane przez niego cenzurowanie jego korespondencji czy ograniczanie telefonicznej komunikacji z rodziną.

81. Wynika z tego, że ta część skargi jest ewidentnie bezpodstawną w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji i musi być odrzucona zgodnie z artykułem 35 § 4.

VIII. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

82. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

83. Skarżący domagał się 8.000 Euro (EUR) jako odszkodowania za szkody niematerialne.

84. Rząd zakwestionował tę kwotę jako zawyżoną.

85. Trybunał uznaje, że skarżący doznał niematerialnych szkód z tytułu nieuzasadnionej długości jego tymczasowego aresztowania, które nie mogą być w wystarczający sposób zrekompensowane samym uznaniem naruszenia Konwencji. Zważywszy na okoliczności sprawy i dokonując oceny na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu z tego tytułu odszkodowanie w wysokości EUR 1.500.

B. Koszty i wydatki

86. Skarżący wniósł również o zwrot 6.840 złotych polskich (PLN) z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi oraz PLN 10.000 z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed niniejszym Trybunałem.

87. Rząd argumentował, że wszelkie orzeczenie w tym względzie winno być ograniczone do kosztów i wydatków faktycznie i w sposób niezbędny poniesionych, których wartość jest uzasadniona. Rząd zauważył, że w kwestii roszczenia o zwrot kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi, adwokat skarżącego nie przedstawił żadnych faktur.

88. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżącemu przysługuje prawo do zwrotu kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim zostało wykazane, że zostały one faktycznie i w sposób niezbędny poniesione, a ich wysokość jest uzasadniona. Trybunał zauważa, że Rada Europy wypłaciła skarżącemu kwotę EUR 850 jako sfinansowanie pomocy prawnej. W niniejszej sprawie, z uwzględnieniem informacji będących w posiadaniu Trybunału oraz powyższych kryteriów, Trybunał uznaje, że uzasadnione jest przyznanie skarżącemu sumy EUR 2.500 z tytułu postępowania

toczącego się przed Trybunałem, pomniejszonej o kwotę otrzymaną na pomoc prawną od Rady Europy. A zatem Trybunał przyznaje kwotę EUR 1.650 tytułem kosztów i wydatków.

C. Odsetki

89. Trybunał uznaje za właściwe, by odsetki z tytułu nieterminowego wypłacenia zasądzonych kwot były ustalone zgodnie ze stopą równą krańcowej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, podwyższoną o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN, TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargi dotyczące długości tymczasowego aresztowania skarżącego oraz istnienia wykonalnego prawa do odszkodowania z tytułu nadmiernie długiego okresu aresztowania za dopuszczalne, natomiast pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji;
3. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 5 § 5 Konwencji;
4. *Uznaje*
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, kwotę 1.500 EUR (jednego tysiąca pięciuset euro) z tytułu poniesionej szkody niematerialnej, oraz kwotę EUR 1.650 (jednego tysiąca sześciuset pięćdziesięciu euro) tytułem kosztów i wydatków, które to kwoty będą przeliczone na złote polskie według kursu z dnia uregulowania należności, plus wszelkie podatki, jakie mogą przypadać do zapłaty od tych kwot;
 - (b) że od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty należne są odsetki zwykłe od określonej powyżej kwoty, naliczone według stopy równej krańcowej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w okresie zwłoki, plus trzy punkty procentowe;
5. *Uchyla* pozostałą część roszczeń skarżącego o słuszne odszkodowanie.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie w dniu 4 listopada 2008 roku, zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

Nicolas Bratza
Przewodniczący